

Architectuur: de relatie tussen ons en onze omgeving

Jacob Voorthuis

Als activiteit is de architectuur de inrichting van onze omgeving, d.w.z. het verzamelen, maken en ordenen van onze omgeving om ons leven in zijn volheid te onderhouden. Dat betekent het aanbrengen, samenbrengen en onderhouden van een verzameling grenzen: klimaatgrenzen, grenzen van licht en donker, grenzen tussen openbaar en privé, tussen binnen en buiten. Als product is het een gebouw, Maar de architectuur ervan zit ‘m niet helemaal in het proces, niet helemaal in het gebouw maar juist in de relatie tussen de mens en zijn geordende omgeving. Dat betekent heel nadrukkelijk dat architectuur op twee manieren tot stand kan komen. Enerzijds door het ontwerpen en maken van die omgeving, en anderzijds door het creatief lezen en interpreteren van de omgeving. Een groot deel van de kloof tussen de mens en zijn omgeving is niet dat hij slecht ontworpen wordt, alhoewel hij dat zeker vaak is. Maar ad men niet in staat is de omgeving op basis van een genereuze houding te lezen. En hier ligt een grote kloof. Het ligt aan de basis dat vrijwel ieder tijdperk een vroeger tijdperk prefereerde of strijdlustig het eigen tijdperk boven alle andere verdedigde. Haar relatie tot haar ontvangst en waardering veranderd over de tijd. Dat ligt niet aan het gebouw maar onze gekozen existentiële relatie ertoe. Die zijn wij bij machte te formuleren. Wij, als waarnemend subject zijn in hoge mate in staat d relatie tot onze omgeving te bepalen.

De mens is in staat bijna overal goed te leven. Want, we zijn in staat te leren en dat stelt ons in staat ons vinden, onze bevindingen te relativieren. Maar het vergt oefening. Uiteraard mag men ook gelijk toegeven dat het makkelijker is om bepaalde omgevingen te waarderen dan anderen. Maar de relatie is allerminst eenduidig.

En als dit zo is, hoe moet men dan ontwerpen? Het antwoord is ontluisterend: gewoon, zoals men het altijd al deed. Door mogelijkheden te genereren, gestuurd op basis van de opgebouwde ervaring en deze te toetsen door op basis van de (collectieve) ervaring door te denken over de causale relatie tussen een kwaliteit en haar morfologie (het gebied van de esthetiek); door na te denken over een kwaliteit en de manier waarop die kwaliteit bereikt kan worden in het handelen en het maken (de ethiek) en door na te denken over de voorwaarden waarop we het beschrijven (de esthetiek) en het doelmatig handelen (de ethiek) in relatie tot elkaar brengen (de metafysica)

Maar, en hier zit ‘m de crux, we moeten ons kijken ook ontwerpen en oefenen en ondervragen. Net zo zeer als ons ontwerpen. Men geeft vaak de architectuur de schuld, en soms zal die zeker wel de schuld dragen want sommige ontwerpen hadden echt wel beter gekund, maar de mens is in de laatste plaats altijd voor zichzelf verantwoordelijk. En de manier waarop we gebouwen de schuld geven voor onze eigen tekortkomingen in het gebruik, vind ik persoonlijk, een van de meest aandoenlijke vormen van absurd gedrag. Architectuur heeft wel degelijk een invloed op onze gemoedstoestand, maar alleen omdat we dat leren. En als we kunnen leren om boos te zijn op gebouwen omdat ze hun eigen (soms moeizame) karakter hebben. En bepaalde plaatsen niet de activiteiten faciliteren die we er graag zouden willen ontplooiën, worden we boos, op het gebouw.

Het gebouw is een disciplineren van de ruimte. Volgens Kahn en daar kan ik wel wat mee, moet je de architectuur duidelijk disciplineren om zo de mensen zoveel mogelijk vrijheid te geven. Wat ze dan doen is die activiteiten ontplooiën in de ruimtes die zich daar het beste voor bieden. Dus hij adviseert de ruimtes niet te benoemen, maar te ontwerpen op mogelijkheden (affordances)